

EEN KWART EEUW PADDESTOELNEXCURSIES IN EEN WASSENAARS PARK

R.S. ten Cate, Burchtlaan 9, 2242 GH Wassenaar
F.K. Ligtenberg, Wildhoeftlaan 41, 2566 RS 's Gravenhage
mede namens J.A. van Haren-Siebenga, A.M.D. Kuling-Coenraads en
G. Vastenhouw-van Soelen.

Data from fungus forays in the park "Rust en Vreugd" at Wassenaar over a period of 25 years are reviewed. In the year 1989 forays were held every two weeks the year round, in the other years most of the forays were held in autumn. In all 359 species were identified. Of the 264 species of Agaricales 35 were not found again after 1986. Half of these were mycorrhizal fungi and the other half saprophytic. The total group of 264 species contained only 36% mycorrhizal fungi, a group of fungi under great stress.

Het park "Rust en Vreugd" in Wassenaar is een gevarieerd gebied waarin bospercelen afwisselen met waterpartijen en weilanden. Het ligt in een binnenduingebied bestaande uit kalkarme zandgronden, in dit geval Beekeerdgrond, d.w.z. leemarm en zwaklemig fijn zand (De Bakker & Schelling, 1966). In 1989 hebben wij als leden van de paddestoelenwerkgroep Den Haag van de K.N.N.V. om de 14 dagen dit park bezocht (kilometerhokken 30-46-11, 30-46-12 en 30-36-51).

In 1989 werden 29 excursies gehouden, en tevens hadden we de beschikking over 52 excursieverslagen over de jaren 1965-1988, waarbij lijsten uit de jaren 1976, 1981, 1982 en 1983 ontbraken. De bevindingen over de drie hokken in 1989 zijn ingebracht in het landelijke paddestoelenkarteringsproject.

Enkele resultaten

Het leek ons interessant om de vondsten gedurende deze 25 jaar met elkaar te vergelijken en hier voorzichtig enige conclusies uit te trekken.

Het blijkt dat 25 soorten van de in totaal 359 soorten die tot en met 1989 werden gevonden ieder jaar of bijna jaarlijks werden aangetroffen. Dit zijn paddestoelen die in dit biotoop het meest algemeen zijn en ook het gemakkelijkst worden herkend zoals: *Fistulina hepatica*, *Hypholoma fasciculare*, *Laccaria amethystina*, *L. laccata*, *Lactarius quietus*, *L. subdulcis*, *Mycena galericulata*, *Nectria cinnabarina*, *Oudemansiella platyphylla*, *Paxillus involutus*, *Phallus impudicus*, *Phlebia radiata*, *Pluteus atricapillus*, *Russula cyanoxantha*, *R. emetica*, *R. fellea*, *R. nigricans*, *R. ochroleuca*, *Scleroderma citrinum*, *Stereum hirsutum*, *Trametes versicolor*, *Tubaria furfuracea*, *Xerocomus badius*, *Xylaria hypoxylon* en *X. polymorpha*.

Een aantal (134 van de 359) paddestoelen werd slechts in één jaar aangetroffen, soms weliswaar op verschillende excursies in hetzelfde jaar, maar verder nooit meer. 105 daarvan komen voor in de Standaardlijst van Nederlandse Macro-

fungi (Arnolds, 1984). De overige 29 soorten die in 1989 werden gevonden staan niet in de standaardlijst en worden voorzover ons bekend niet voor 1984 uit deze streek vermeld zoals bijvoorbeeld Hyphomyceten, een aantal kleine Ascomyceten, Myxomyceten e.d.

Na 1984 vonden we regelmatig *Clitocybe vibecina*, *Daedalea quercina*, *Mycena filopes*, *Stereum gausapatum*, *Stereum rugosum* en *Volvariella speciosa*, die in de 20 voorgaande jaren nooit op de lijsten voorkwamen.

Sedert 1987 zien we regelmatig *Ascocoryne sarcoides*, *Asterophora parasitica*, *Himeola auricula-judae*, *Mycena oortiana*, *Mycena sanguinolenta*, *Russula livescens*, *Russula rosacea* en *Xerocomus porosporus* die voor die tijd nooit werden geregistreerd.

In 1989 vonden we voor het eerst *Bovista pusilla*, *Callorina fusarioides*, *Cercotium confluens*, *Diatrype stigma*, *Exidia alba*, *Exidia glandulosa*, *Galerina laevis*, *Hyphoderma puberum*, *Hyphoderma setigerum*, *Mycena leptcephala*, *Naucoria bohémica*, *Russula decipiens* en *Xylaria carpophila*. En ook voor 1990 kunnen we een lijst geven. Zo vonden we dit jaar plotseling gedurende enkele weken op grote schaal *Bulgaria inquinans*, zowel in Rust en Vreugd als in de naburige parken, terwijl deze in andere jaren vrijwel niet werd waargenomen, waar *Exidia glandulosa* op soortgelijke substraten (eiketakken en stammen) zeer algemeen was.

Discussie

Uiteraard hebben we gespeculeerd over de redenen van deze verschillen en we kwamen tot een viertal verklaringen.

In de eerste plaats is het natuurlijk mogelijk dat een aantal paddestoelen pas in latere jaren hun mycelium hebben gevormd en er eerder nog niet waren, dus een "natuurlijke" oorzaak. Maar eerder denken we aan de onderzoekstechnieken als oorzaak voor de verschillen. De meeste paddestoelenexcursies werden in K.N.N.V.-verband in de herfst gehouden. Dat blijkt ook duidelijk uit de data van de vóór 1989 gehouden excursies. In 1989 werd dit park iedere 14 dagen bezocht waardoor een beter beeld wordt gekregen over het hele jaar en ook de winter- en voorjaarspaddestoelen op de lijsten voorkomen. Uiteraard heeft ook het toenemend gebruik van de microscoop en kleurtechnieken invloed gehad. En zeker moet de invloed van persoonlijke interesse niet worden uitgesloten. In 1989 en in 1990 vinden we steeds meer Ascomyceten en Myxomyceten sinds een onzer (Ligtenberg) zich op dit gebied specialiseert.

Verder is in de tachtiger jaren het beheer van dit park overgedragen van een particuliere stichting aan de Gemeente Wassenaar. Er zijn echter, voor zover dit is na te gaan, geen belangrijke wijzigingen opgetreden in het beheer van het park.

Maar...ook wij constateren in de Wassenaarse parken de achteruitgang waarover momenteel zoveel wordt geschreven en gespeculeerd. Hieronder volgt een lijst van 45 soorten die in verschillende jaren tot en met 1986 gevonden werden,

maar in de laatste drie jaar niet meer. Bij de Agaricales gingen wij daarbij na of het mycorrhizavormers betref (M), dan wel saprofieten (S) terwijl we bij alle soorten vermelden in welk jaar zij voor het laatst werden gevonden:

Bisporella citrina (1967, S), *Camarophyllus niveus* (1975, S), *Cantharellus cibarius* (1974, in 1989 1 onvolgroeïd exemplaar!), *Conocybe tenera* (1972, S), *Cortinarius albobviolaceus* (1970, M), *Grifola frondosa* (1980), *Gyroporus castaneus* (1979, M), *G. cyanescens* (1979, M), *Hebeloma crustuliniforme* s.l. (1974, M), *H. sacchariolens* (1986, M), *Helvella crispa* (1972), *Hygrocybe conica* (1977, S), *Hypholoma capnoides* (1975, S), *Inocybe fastigiata* (1984, M), *I. maculata* (1981, M), *I. patouillardii* (1955, M), *Lactarius blennius* (1986, M), *L. camphoratus* (1972, M), *Lepiota aspera* (1977, S), *L. clypeolaria* (1970, S), *Lepista inversa* (1975, S), *Lycoperdon pyriforme* (1984), *Macrolepiota rhacodes* (1984, S), *Marasmius oreades* (1984, S), *Melanoleuca melaleuca* (1986, S), *Merulius tremellosus* (1971), *Oudemansiella radicata* (1984, S), *Panus tigrinus* (1980, S), *Peziza repanda* (1977, S), *Pholiota lenta* (1984, S), *Pluteus cinereofuscus* (1972, S), *P. salicinus* (1979, S), *Psathyrella candolleana* (1980, S), *Ps. gracilis* (1975, S), *Ps. spadiceogrisea* (1977, S), *Pustularia catinus* (1986, S), *Ramaria stricta* (1980), *Russula aeruginea* (1974, M), *R. decolorans* (1974, M), *R. densifolia* (1984, M), *Scleroderma verrucosum* (1984), *Suillus granulatus* (1979, M), *S. grevillei* (1984, M), *S. luteus* (1968, M) en *Tricholoma columbetta* (1985, M).

Van de 35 Agaricales die na 1986 niet meer werden gevonden bleken er 18 tot de saprofieten en 17 tot de mycorrhizavormers te behoren (Arnolds, 1984). Van het totaal van 264 soorten dat gedurende deze 25 jaar werd aangetroffen bleek 62,5% tot de saprofieten en 36% tot de mycorrhizavormers te behoren. Relatief bleek er dus meer achteruitgang te zijn bij de mycorrhizavormers dan bij de saprofieten, wat overeenkomt met de bevindingen van anderen (Arnolds, 1985 en 1989a en b).

We zijn ons er echter van bewust dat veel van de eerder genoemde "menselijke" factoren die ook door Arnolds (1985) worden gesignaleerd een belangrijke invloed op onze bevindingen kunnen hebben.

Soms lijkt het of een soort verdwenen is, maar na jaren wordt hij dan weer gevonden; zo'n grillig patroon vertoont *Lepiota alba* in Rust en Vreugd. In 1970 wordt hij voor het eerst in de excursieverslagen genoemd en dan nog eens in 1987, maar nooit in de 17 tussenliggende jaren.

Slotconclusies

Het zo regelmatig bezoeken van een bepaald terrein biedt uiteraard - meer dan een enkele excursie - ook de mogelijkheid verbanden te zien tussen plantengroei, beheer, weersomstandigheden en wat er op mycologisch gebied te beleven valt.

De opgedane kennis maakt het ook beter mogelijk verschillen te constateren met andere parken in hetzelfde gebied waar - bij een soortgelijke ondergrond - het beheer afwijkt, omdat men bijvoorbeeld meer dood hout laat liggen.

Leuk is ook dat je van allerlei soorten eerst het conidiënstadium (= 'ongeslach-

telijk stadium') en later het 'geslachtelijke stadium' ziet verschijnen. Voorbeelden hiervan zijn: de hyphomyceet *Nodulosporium*, die kan uitgroeien tot *Ustilina deusta*, de hyphomyceet *Trichoderma viride*, die kan uitgroeien tot *Hypocrea rufa* of *H. aureoviridis* en de Coelomyceet *Libertella*, het ongeslachtelijke stadium van *Diatrype* of *Diatrypella*.

Je leert er veel van, maar toch is het moeilijk om dit gewonnen inzicht goed te documenteren. Naast de lange lijsten met vondsten van de vele excursies blijven andere aantekeningen soms in het archief verborgen, zodat wat je leert slechts ten dele overdraagbaar is. Wat in dit artikel als bevindingen vermeld staat, is dan ook vrijwel geheel afgeleid uit de registratie van de vondsten. We zoeken nog naar wegen om ook andere inzichten beter te registreren en naar voren te brengen.

Gaarne willen wij het B.I.C. en het R.I.N. bedanken voor het verstrekken van enkele gegevens van de N.M.V. uit vroeger jaren, bijeengebracht door deelnemers aan het karteringsproject.

LITERATUUR

- Arnolds, E., 1984. Standaardlijst van Nederlandse Macrofungi. *Coolia* 26 (Supplement). 1984.
- Arnolds, E. (red.), 1985. Veranderingen in de paddestoelenflora (mycoflora). Wetensch. Meded. K.N.N.V. 167.
- Arnolds, E., 1989a. A preliminary Red Data List of macrofungi in the Netherlands. *Persoonia* 14: 77-125.
- Arnolds, E., 1989b. Bedreigde Paddestoelen. *Natuur en Milieu* 13(10): 9-12.
- Bakker, H. de & J. Schelling. 1966. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*. Wageningen.

MEDEDELINGEN VAN LEDEN

Werkweek in County Galway, Ierland

Van 6 tot 15 september 1991 zal weer een werkweek worden gehouden in het Corrib Conservation Centre, Ardnasillagh, County Galway, Ierland. Deelname is mogelijk voor de gehele periode of voor een gedeelte. De kosten bedragen Ir. £ 30.- per dag.

Inlichtingen: Reitze ten Cate, Burchtlaan 9, 2242 GH Wassenaar, tel. 01751-16246.